

νακαλύψως δι' ενός τῆς διανοίας ἔργου, δι' οὗ ἀνατρέπονται αἱ ἰσχύουσαι ιδέαι καὶ νέα δίδονται ὥθην πρὸς τελειοτέραν ἐξέτασιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ μεγάλοι οὗτοι ἄνδρες εἶναι εἰς ὀλίγους γνωστοί. Ἐὰν ἐρωτήσῃτε, τίς ἐσταμάτησε τὸν Ἥλιον διὰ νὰ κινήσῃ τὴν γῆν; ὀλίγοι θὰ σᾶς ἀποκριθῶσιν. Ἐὰν ἐρωτήσῃτε τίς ἀνεκάλυψε τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος; τίς εὔρε τὴν δαμαλίδαν; τίς κατέσκευάσε τὴν πρώτην μηχανὴν τοῦ σιδηροδρόμου; ὀλίγοι θὰ σᾶς ἀποκριθῶσιν. Ἐν τούτοις εἰς τὰ στόματα ὄλων εὐρίσκονται τὰ ὀνόματα τοῦ Paul de Cok, τοῦ Dumas, τοῦ Montepen, τοῦ Zola.

Δύνασθε δὲ νὰ παραβάλλῃτε τοὺς μυθιστοριογράφους τούτους μὲ τὸν Κοπέρνικον καὶ τὸν Γαλιλαῖον, τοὺς κινήσαντας τὴν γῆν μετὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, μὲ τὸν Harvey τὸν ἀνακαλύψαντα τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, μὲ τὸν Jenner τὸν εὐρόντα τὴν δαμαλίδαν καὶ τὸν ἐργάτην τῶν ἀνθρακορυχείων Στέφενσον, τὸν κατασκευάσαντα τὴν πρώτην μηχανὴν τῶν σιδηροδρόμων; Δὲν ἀρνοῦμαι οὐδόλως, ὅτι καὶ οἱ μυθιστοριογράφοι εἶναι ἑξοχοὶ διάνοιαι. Ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐβελτίωσαν τὴν τύχην τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Τοὺς εὐεργέτας δ' αὐτοῦ δέον ὁ ἄνθρωπος ὅπως προσπαθήσῃ πρῶτον ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ εἶτα νὰ λαμβάνῃ ἀνὰ χεῖρας τὰ ἔργα ἐκείνων, οἵτινες ἐνίοτε μὲν τέρπουσιν αὐτόν, σπανίως ὅμως τὸν ὠφελοῦσι, συχνάκις δὲ ταραττούσιν αὐτοῦ τὸν ἐγκέφαλον, στρεβλόνουσι τὰς ιδέας, καὶ καταστρέφουσι τὴν καρδίαν.

Πολὺς γίγνεται λόγος, ὁπότεν εἰς Δουμᾶς δημοσιεύσῃ ἔργον τῆς γραφίδος του. Χιλιάδες ἀντιτύπων πωλοῦνται, ἡ μία διαδέχεται τὰς ἄλλας ἐκδόσεις, θησαυρίζει ὁ Δουμᾶς, διασκεδάζει ἀλλ' ὅμως καὶ διαφθείρεται συγχρόνως ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος! Ναι! διαφθείρεται, διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται εἰσέτι νὰ σκεφθῇ· κινεῖται διὰ τοῦ ἐγκεφάλου ὀλίγων.

Θέλετε, ἔλεγέ ποτε μέγας ἀνὴρ, θέλετε νὰ μάθητε εἰς ποίαν κατὰστασιν εὐρίσκεται ἔθνος τι; Λάβετε τὰ ὀλίγα ἑξοχα πνεύματα, ἅπερ ἀριθμεῖ. Μὴ ἐξετάσῃτε τὸν λαόν, διότι οὗτος